

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro Vigilijaus Juknos kalba Europos Sąjungos valstybių narių parlamentų kaimo reikalų komitetų pirmininkų susitikime

Bendra žemės ūkio politika po 2013 metų

„Gerbiamasis Seimo Pirmininke, gerbiamieji kolegos, ponios ir ponai, man malonu šiandien dalyvauti šiame kaimo reikalų komitetų pirmininkų susitikime ir pasidalyti su Jumis mintimis apie bendrą žemės ūkio politiką po 2013 metų.

Kaip žinote, Lietuva liepos 1 d. perėmė pirmininkavimo vairą iš Airijos. Tai didelis iššūkis ir istorinis įvykis Lietuvai, kadangi pirmą kartą pirmininkausime Europos Sąjungos Tarybai. Suprantame, kad mums tenka didžiulė atsakomybė. Bet mes tai vertiname ir kaip galimybę parodyti, kad sugebame kokybiškai ir efektyviai tvarkytis su kasdieninėmis užduotimis ir spręsti išskylančias problemas.

Kalbėdamas apie naują bendrą žemės ūkio politiką, visų pirma, norėčiau pasidžiaugti, kad po intensyvių derybų birželio pabaigoje buvo pasiektas tarpinstitucinis politinis susitarimas dėl Bendros žemės ūkio politikos reformos pasiūlymų paketo.

Mūsų, kaip pirmininkaujančios valstybės, tolesnis uždavinys yra baigti darbus, susijusius su Bendros žemės ūkio politikos reformos paketo patvirtinimu ir įsigaliojimu laiku. Kitas ne mažiau svarbus mūsų darbas – pasiūlymo, kuriuo nustatomos būtinos pereinamosios nuostatos 2014 metams dėl tam tikrų bendros žemės ūkio politikos reformos aspektų, svarstymas ir priėmimas. Kaip žinia, pasiūlymu siekiama užtikrinti sklandų perėjimą nuo šiuo finansiniu laikotarpiu taikomo bendros žemės ūkio politikos reglamentavimo prie reformuotos bendros žemės ūkio politikos naujų taisyklių.

Pasinaudodamas proga, norėčiau pažymėti Europos Parlamento aktyvų dalyvavimą ir itin svarų indėlį į bendros žemės ūkio politikos reformą siekiant mūsų visų bendro tikslo – tvarios ir efektyvios bendros žemės ūkio politikos.

Neabejoju, kad ir visų valstybių narių parlamentuose, ypač jų kaimo reikalų komitetuose, per pastaruosius metus vyko aktyvios diskusijos dėl bendros žemės ūkio politikos reformos.

Bendros žemės ūkio politikos reformos esmė – siekis padėti ūkininkams prisitaikyti prie kintančių rinkos poreikių, užtikrinti patikimą maisto produktų tiekimą, aplinkos apsaugą ir darnią kaimo vietovių plėtrą. Bendros žemės ūkio politikos reforma numato reikšmingus pokyčius, kurie yra būtini reaguojant į naujus iššūkius, atsiradusius Europos Sąjungos žemės ūkyje ir kaimo vietovėse.

Pabandysiu pažvelgti detaliau, kokias galimybes Europos Sąjungos ūkininkams suteiks nauja, reformuota bendra žemės ūkio politika.

Visų pirma, norėčiau paminėti keletą esminių pokyčių tiesioginių išmokų srityje.

Pasiekti sutarimai dėl tiesioginių išmokų išorinės ir vidinės konvergencijos – tai ženklus žingsnis siekiant visos Europos Sąjungos ūkininkams užtikrinti sąžiningas rinkos sąlygas ir sąžiningą konkurenciją. Jie leis suvienodinti ūkininkavimo sąlygas, prisidės prie teisingesnio tiesioginių išmokų paskirstymo Europos Sąjungos mastu ir atskiroje valstybėje narėje. Būdamas Lietuvos žemės ūkio ministras ir atstovaudamas visų Lietuvos ūkininkų interesams, šioje srityje aš negaliu būti visiškai patenkintas, nes, deja, pagal šių metų vasarį Europos Vadovų Taryboje suderėtus rezultatus Lietuva ir toliau liks tarp gaunančiųjų mažiausias tiesiogines išmokas Europos Sąjungoje. Džiugina tai, kad pavyko pasiekti didesnes išmokas, negu buvo siūloma derybų pradžioje, ir iki 2020 m. visos valstybės narės turi pasiekti ne mažesnę kaip 196 eurų už hektarą tiesioginių išmokų lygį.

Be abejo, šiame kontekste turėtume neužmiršti, kad bendros žemės ūkio politikos reformos nuostatos numato lankstaus lėšų perskirstymo tarp I ir II ramsčių galimybę, kuri leidžia kiekvienai valstybei narei individualiai apsispręsti dėl galimos didesnės ES lėšų panaudojimo pridėtinės vertės.

Manau, kad vienas iš sėkmingų sprendimų sprendžiant kartų atsinaujinimo klausimą žemės ūkio sektoriuje yra išmoka jauniems ūkininkams, ir būtent susitarimas dėl jos privalomo taikymo visose valstybėse narėse. Mes puikiai žinome, kad dabar Europos Sąjungoje tik apie 6 procentai ūkininkų yra jaunesni kaip 35 metai. Todėl toks sprendimas padės į žemės ūkio sektorių pritraukti daugiau jaunimo ir suteiks jiems papildomų ekonominių galimybių.

Teigiamai galime vertinti smulkiųjų ūkininkų vaidmens Europos žemės ūkio ir kaimo plėtros srityse pripažinimą numatant savanorišką pagalbos smulkiesiems ūkininkams schemą, kuri leis gauti išmokas pagal supaprastintus reikalavimus ir kontrolės mechanizmą. Kaip žinome, tarp valstybių narių vyrauja nemaži skirtumai tarp ūkių dydžių, tad kiekviena iš jų turės galimybę įvertinti realią situaciją ir galės apsispręsti dėl smulkiųjų ūkininkų rėmimo.

Bendros žemės ūkio politikos reforma numato, kad tiesioginės išmokos galės būti mokamos tik aktyviems ūkininkams. Tai didelis pasiekimas, leisiantis iš tiesioginių išmokų sistemos eliminuoti vadinamuosius „sofos“ ūkininkus, nukreipiant tiesioginę paramą tik tiems, kurie žemės ūkio plotus naudoja gamybai ir palaiko jų gerą ūkinę bei aplinkosauginę būklę.

Norėčiau paminėti ir tai, kad naujas tiesioginių išmokų paskirstymo modelis, esant poreikiui, leidžia šalims išsaugoti su gamyba susijusią paramą skiriant jai iki 13 procentų tiesioginių išmokų voko dalies. Šis lankstumas suteiks galimybę valstybėms narėms reaguoti į konkrečius poreikius savo teritorijoje ir paremti sektorius, kurie šiuo metu patiria didžiausius finansinius sunkumus.

Bendra žemės ūkio politika po 2013 m. bus nukreipta ne tik į apsirūpinimo maistu užtikrinimą, bet ir ypač prisidės prie aplinkosauginių tikslų. Naujasis privalomas tiesioginių išmokų elementas, vadinamasis žalinimas, atliks ekologiškumo skatinimo funkciją siekiant geresnės gamtos išteklių apsaugos ir tvaresnių ūkininkavimo metodų taikymo. Šioms išmokoms finansuoti valstybės narės turės skirti 30 procentų tiesioginių išmokų dalies, parama susieta su trimis aplinkai naudingais ūkininkavimo būdais: pasėlių įvairinimo, daugiamečių pievų išlaikymo, ekologiniu požiūriu svarbių vietovių išlaikymo arba kitomis aplinkos apsaugos požiūriu daugiau ar mažiau lygiavertėmis priemonėmis. Manau, kad toks metodas atspindi ūkininkavimo būdų įvairovę visoje Europos Sąjungoje ir leidžia ūkininkams lanksčiai pasirinkti jiems tinkamas žalinimo priemones.

Be to, įvairios aplinkos apsaugos schemos, kaip ir dabar, bus finansuojamos ir per kaimo plėtros priemones, tam skiriant ne mažiau kaip 30 procentų kiekvienai kaimo plėtros programai skirtų lėšų. Siekiant išvengti dvigubo finansavimo (tiek per I, tiek per II ramstį) kaimo plėtros agrarinės aplinkosaugos priemonės bus griežčiau taikomos, jos turės papildyti pagal I ramstį remiamas žalinimo priemones, šios programos turės būti platesnių užmojų, taigi, veiksmingesnės aplinkos apsaugos požiūriu.

Rinkos reguliavimo priemonių srityje naujuoju laikotarpiu iš esmės išlaikomos pagrindinės šiuo metu veikiančios priemonės, tokios kaip valstybės intervencija, parama privačiam saugojimui, eksporto grąžinamosios išmokos. Siekiama užtikrinti, kad rinkos reguliavimo priemonės veiktų kaip efektyvus stabilumo garantas esant rinkos iškraipymams ir kainų svyravimams bei krizių atveju.

Panaikinamos kai kurios neefektyvios bei gamybą ribojančios priemonės. Manau, kad toks sprendimas ilgesnėje perspektyvoje užtikrins didesnę orientaciją į rinką ir leis padidinti bendros žemės ūkio politikos efektyvumą ir mūsų ūkininkų konkurencingumą tiek vidaus, tiek pasaulinėje rinkoje.

Taip pat didinamos gamintojų organizacijų ir tarpšakinių organizacijų derybinės galios jų veiklą išplečiant į visus sektorius, o jų įsikūrimą remiant per II, kaimo plėtros, ramstį.

Kalbant apie kaimo plėtrą, ji ir toliau išlieka labai svarbi ir integrali viso žemės ūkio sektoriaus konkurencingumą stiprinanti dalis, užtikrinanti ekonomiškai svarbią, išteklius ir aplinką tausojančią veiklą kaimo vietovėse.

Naujoje kaimo plėtros politikoje atsisakoma priemonių tematinio grupavimo pagal 4 ašis, numatant lankstesnę sistemą, kai kaimo plėtros priemonėmis bus siekiama trijų pagrindinių kaimo plėtros politikos tikslų įgyvendinimo per 6 prioritetus. Šiais prioritetais siekiama skatinti žinių perdavimą ir inovacijas žemės ūkio, miškininkystės sektoriuose ir kaimo vietovėse, didinti ūkių konkurencingumą, skatinti vietines rinkas ir valdyti rizikas žemės ūkyje, išsaugoti žemės ūkio ir miškininkystės ekosistemas, tausoti žemės ir kitus gamtos išteklius, užtikrinti socialinės atskirties mažinimą kaimo vietovėse.

Naujovė yra ta, kad siekiant darnaus teritorijų vystymosi tikslų ir norint sustiprinti strateginį požiūrį bei užtikrinti didesnę Europos Sąjungos investicijų poveikį yra numatytas visų penkių Europos Sąjungos paramos fondų, kurie turi poveikį kaimo vietovėms, koordinavimas per Bendrą strateginę programą ir Partnerystės sutartį.

Kalbant apie kaimo plėtros instrumentus, dabar taikomos apie 40 priemonių yra supaprastintos, modernizuotos; sumažinant jų skaičių iki 20 priemonių atsiranda galimybė lanksčiau jas derinti bei susieti siekiant kaimo plėtros tikslų įgyvendinimo.

Siekiant sušvelninti gamybos rizikos poveikį ir užsiimti rizikos prevencija, o ne sukeltų padarinių likvidavimu, į kaimo plėtros priemones įtraukiamos rizikos valdymo priemonės.

Kaimo plėtros priemonės, skatinančios inovacijas žemės ūkyje, pertvarkytos ir sustiprintos įsteigiant Europos inovacijų partnerystės tinklą.

Dėl vietovių, kuriose esama gamtinių kliūčių, išskyrimo pagal naujus 8 biofizinius kriterijus susitarta, kad nauja reforma įsigalios ne vėliau kaip 2018 m. Toks sutarimas naudingas visoms valstybėms narėms, nes skiriama daugiau laiko tinkamai pasiruošti. Tačiau tos valstybės narės, kurios anksčiau išskirs tokias vietas pagal naujus kriterijus, galės ir anksčiau pradėti mokėti išmokas pagal naująją schemą.

Norėčiau pažymėti, kad svarbi bendros žemės ūkio politikos reformos dalis yra jos supaprastinimas ir administracinės naštos paramos gavėjams ir valstybių narių administruojančioms institucijoms mažinimas. Manau, kad skirtas pakankamas dėmesys patikimam, bet paprastesniam bendros žemės ūkio politikos valdymui.

Tuo tikslu visos finansinės, valdymo ir stebėsenos nuostatos yra sugrupuotos viename teisės akte – horizontaliajame reglamente, kiek įmanoma suvienodintos Europos žemės ūkio garantijų fondo ir kaimo plėtros fondo valdymo ir kontrolės nuostatos, numatyta galimybė valstybėms narėms sumažinti patikrų vietoje skaičių. Visa tai sistemą padarys skaidresnę ir aiškesnę bei leis sumažinti administravimo sąnaudas.

Aišku, turime pripažinti, kad naujuoju laikotarpiu tiesioginių išmokų schemoje numatoma daugiau sudedamųjų dalių negu dabartinėje sistemoje. Tačiau manau, kad ūkininkams kylančius klausimus, susijusius su naujos bendros žemės ūkio politikos įgyvendinimu, padės spręsti stiprinama ūkių konsultavimo sistema.

Antra vertus, galime tik pasidžiaugti, kad numatomas supaprastinimas smulkiesiems ūkininkams.

Baigdamas norėčiau išreikšti savo įsitikinimą, kad priimti sprendimai dėl bendros žemės ūkio politikos padės išlaikyti stabilų ir konkurencingą žemės ūkį ir užtikrins tolygią teritorinę kaimo vietovių plėtrą visoje Europos Sąjungoje.

Ačiū už dėmesį.“